

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง จังหวะ ทำนองและประโยคเพลง

วิชาดนตรี

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ครูผู้สอน นายอัฐพล ปรีชามานพวงศ์

จังหวะเพลง

จังหวะ หมายถึง ความสั้นยาวของเสียงที่ใช้กำหนดความช้า-เร็วของบทเพลง จังหวะเป็นสิ่งสำคัญในการเล่นดนตรีและร้องเพลง จังหวะที่ได้ยินในเพลง มีทั้งจังหวะช้าและจังหวะเร็ว จังหวะที่แตกต่างกันจะให้ความรู้สึกที่ต่างกันออกไป

อัตราจังหวะ คือ ความช้า-เร็วของจังหวะ ที่มีทั้งจังหวะช้า จังหวะปานกลาง จังหวะเร็ว มีลักษณะแตกต่างกันไป อัตราจังหวะของเพลงไทย แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด ดังนี้

๑. อัตราจังหวะ ๓ ชั้น คือ จังหวะช้า
๒. อัตราจังหวะ ๒ ชั้น คือ จังหวะปานกลาง
๓. อัตราจังหวะชั้นเดียว คือ จังหวะเร็ว

การเปรียบเทียบอัตราจังหวะของเพลงไทย

อัตราจังหวะ ๓ ชั้น

----	--- ๐	----	--- +
----	--- ฉิ่ง	----	--- ฉับ

อัตราจังหวะ ๒ ชั้น

--- ๐	--- +	--- ๐	--- +
--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ

อัตราจังหวะชั้นเดียว

- ๐ - +	- ๐ - +	- ๐ - +	- ๐ - +
- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ

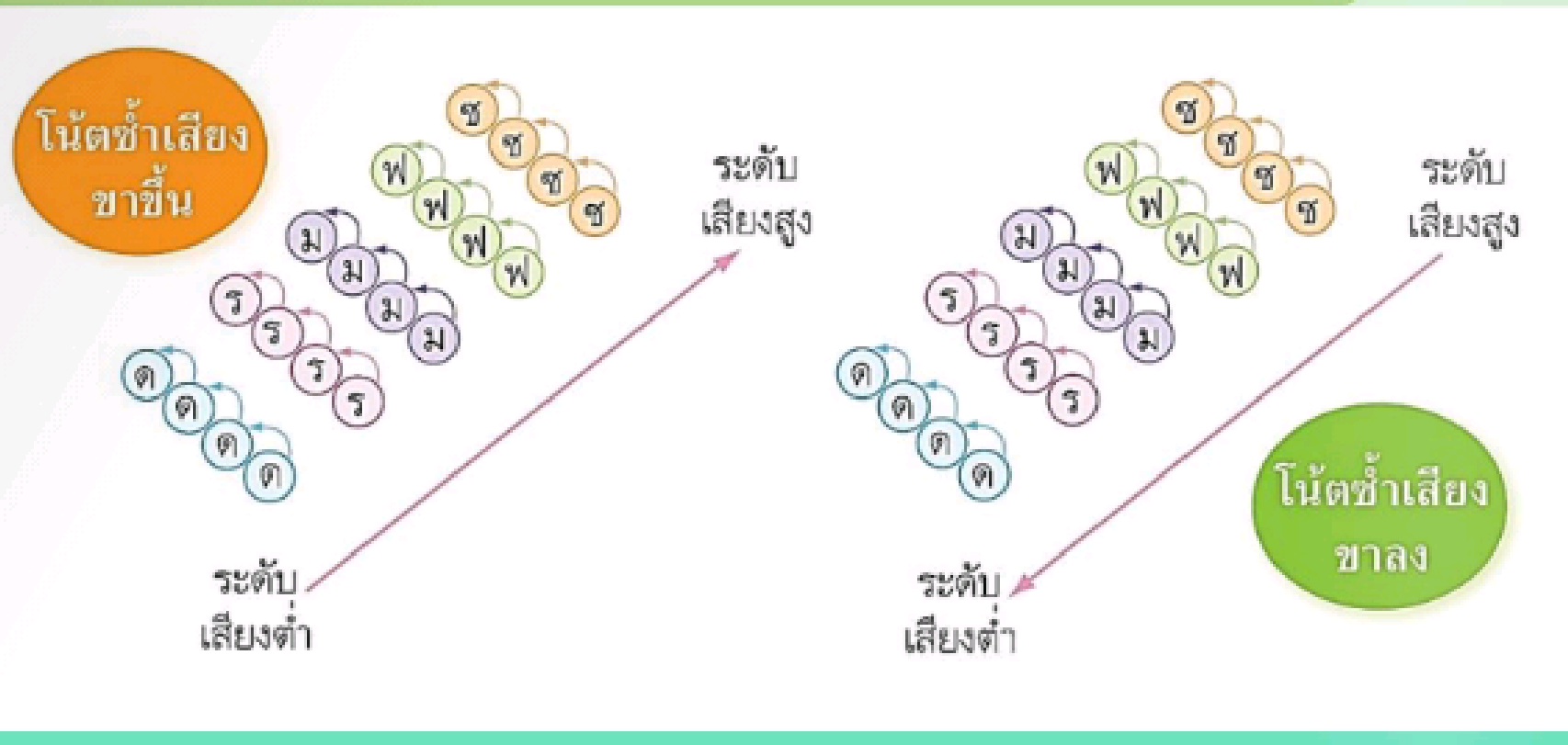
ทำนองเพลง

ทำนอง หมายถึง ระดับเสียงสูง ต่ำ สั้น ยาว ที่สลับกันไปอย่างมีระบบระเบียบตามหลักการประพันธ์เพลง และเป็นท่วงทำนองที่ไพเราะ น่าฟัง

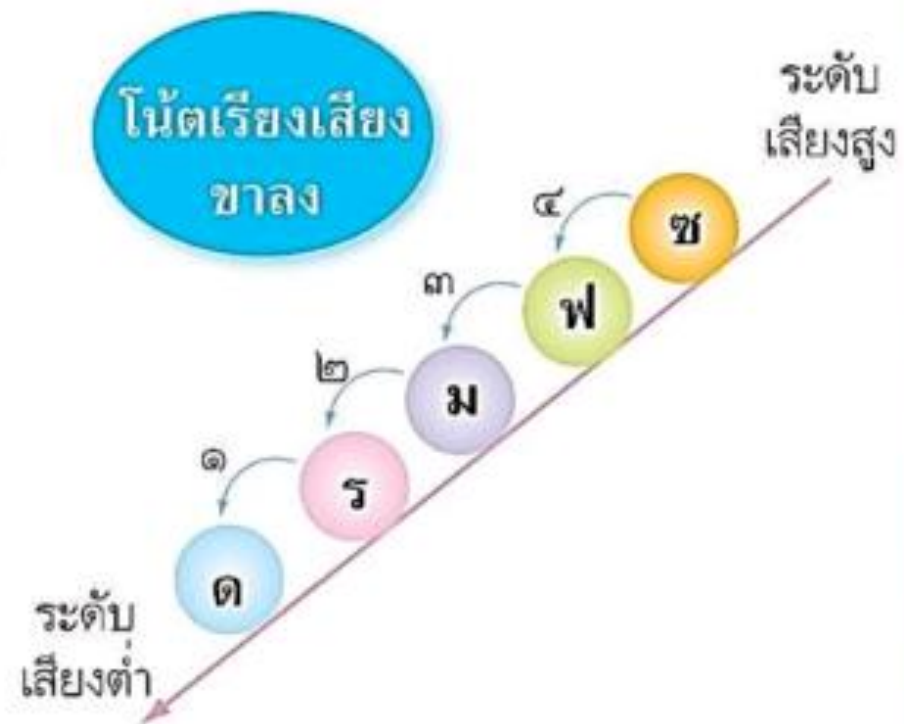
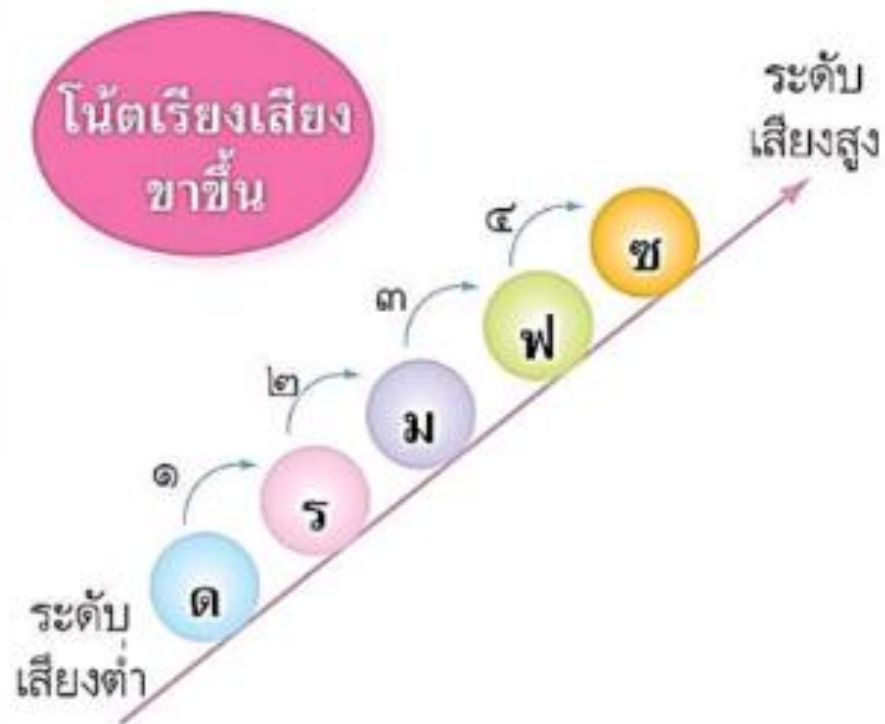
ทำนองเพลง เป็นองค์ประกอบของดนตรี สิ่งแรกที่ทำให้ผู้ฟังสามารถจำบทเพลงนั้นได้ เพราะบางครั้งเราอาจจำชื่อเพลง เนื้อเพลงไม่ได้ แต่สามารถจำทำนองเพลงนั้นได้

การเคลื่อนที่ขึ้น-ลงของทำนองเพลง แบ่งเป็น ๓ รูปแบบ ดังนี้

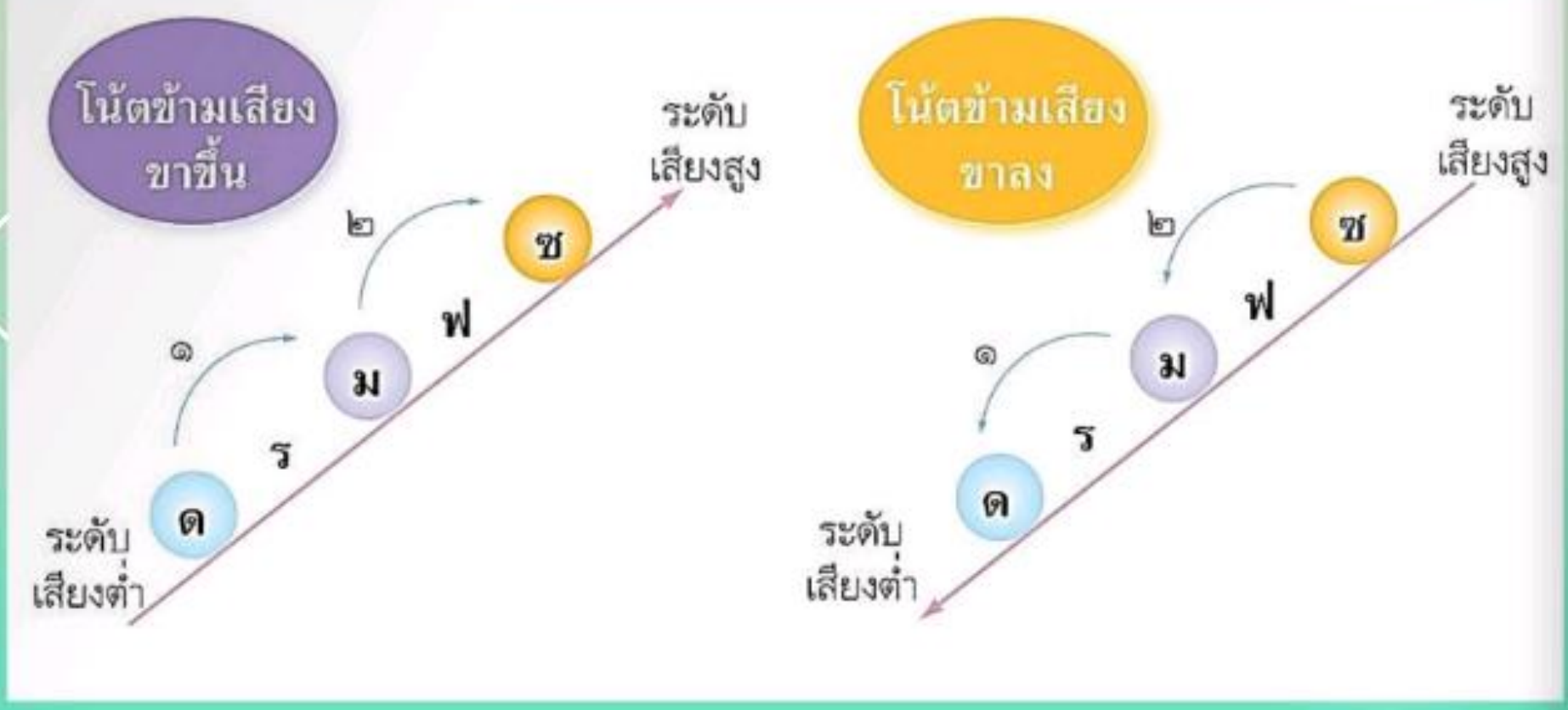
๑. แบบซ้ำเสียง คือ ทำนองจะเคลื่อนที่แบบซ้ำเสียง ดังนี้

๒. แบบเรียงเสียง คือ ทำนองจะเคลื่อนที่ไปตามลำดับชั้นของเสียง
เปรียบเทียบได้กับการขึ้น-ลงบันได แบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๓. แบบข้ามเสียง คือ ทำนองจะเคลื่อนที่โดยมีระดับเสียงที่ไม่ต่อเนื่องกัน เป็นการกระโดดขึ้นลงข้ามเสียง แบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบจังหวะของทำนอง

รูปแบบจังหวะของทำนอง คือ ความสั้น-ยาวของระดับเสียง ที่นำมาทำเป็นทำนองเพลงตามความต้องการของผู้ประพันธ์เพลง และรูปแบบจังหวะของทำนองนั้นมีมากมาย ส่วนใหญ่จะสร้างวลีก่อนแล้วจึงนำวลีเหล่านั้นมาเชื่อมต่อกันเป็นทำนองเพลงที่สมบูรณ์

รูปแบบจังหวะของทำนอง เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในบทเพลงที่ทำให้เราเข้าใจทำนองเพลงนั้น เช่น บทเพลงที่มีจังหวะเร็ว ทำนองสั้น กระชับ จะให้ความรู้สึกสนุกสนาน เร้าใจ หรือบทเพลงที่มีจังหวะช้า ทำนองอ่อนหวาน อาจให้ความรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ

ประโยคเพลง

ประโยคเพลง คือ แนวทำนองที่ดำเนินไปถึงจุดพัก ซึ่งประกอบด้วย วลีย่อยของทำนองที่สามารถแบ่งวรรคตอนได้ และมีลักษณะเฉพาะ แตกต่างกันไปในแต่ละบทเพลง

การแบ่งประโยคเพลง แต่ละบทเพลงมีการแบ่งประโยคเพลง

๑ ประโยค อาจมี ๘-๑๖ ห้องเพลงโดยประมาณ แต่ละบทเพลงควรแบ่ง ประโยคเพลงให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของเพลง

ตัวอย่างประโยคเพลง

เพลงวิหคเหินลม

เนื้อร้อง สุนทรียา ณ เวียงกาญจน์
ทำนอง สมัน กาญจนผลิน

แสนสุขสมนั่งชมวิหค อยากรับเป็นนกเหลือเกิน

นกหนอนกเจ้าหกเจ้าเหิน ทั้งวันนกเจ้าคงเพลินเหินลอยละลิวล่องลม
แม้เป็นนกได้ตั้งใจจินตนาฉันคงเริงรำลอยลม
ขอเพียงเซยชมทั่วท้องนภา

ประโยคเพลง
๑ ประโยค

ให้สุดขอบฟ้าสีขาวดี ฉิมพลีวิมานเมืองฟ้า
คำฉันจะทนฝันบินเหินไปทั่วถิ่นที่จะมีดารา
เพราะว่าอยากจรรู้เป็นนกเป็นหนา ดาราประดับตาอยู่ใ
ยั่วเย้ากระเช้าหรือไร หรือดาวเกี่ยวใครเหตุใดดาวจึงชน

ตัวอย่างประโยคเพลง

ประโยคเพลง ๑ ประโยค

Are You Sleeping

Traditional

Are you sleeping, Are you sleeping, Broth-er John, Broth-er John

The first line of the musical score is in G major and 3/4 time. It consists of four measures. The first two measures are circled in blue. A red arrow points from the text 'ประโยคเพลง ๑ ประโยค' to the first measure of this line.

Morn-ing bells are ring-ing, Morning bells are ringing, Ding, ding dong! Ding, ding, dong!

The second line of the musical score continues the melody from the first line. It consists of four measures.

ออกทึนาโต

Ding ding dong!

The 'Ding ding dong!' section is a short musical phrase in G major and 4/4 time, consisting of three measures.

ผังสรุปสาระสำคัญ

จังหวะเพลง

อัตราจังหวะ ๓ ชั้น

- ช้า

อัตราจังหวะ ๒ ชั้น

- ปานกลาง

อัตราจังหวะชั้นเดียว

- เร็ว

ทำนองเพลง

เสียงสูง ต่ำ สั้น ยาว สลับกัน
อย่างมีระบบระเบียบ

วรรคเพลงหลาย ๆ วรรคที่มี
ทำนองดำเนินไปถึงจุดพัก

จังหวะ ทำนอง และประโยคเพลง

ประโยคเพลง